

QL
461
.R873
ENT

Kot. 7 fuzet 6
1900: jun.

QL
461
R873
ENT

VII. kötet.

1900. június hó.

6. füzet.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra

DR. BEDŐ ALBERT

DR. ENTZ GÉZA

DR. CHYZER KORNÉL

DR. HORVÁTH GÉZA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

A. AIGNER LAJOS ÉS CSIKI ERNŐ.

BUDAPEST.

A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA

VIII., RÖKK-SZILÁRD-UTCA 32.

Megjelenik minden hónap első napján, július és augusztus havak kivételével
Előfizetési ára egész évre 8 kor.

Tartalom.

Viertl Adalbert. <i>A. Aigner Lajostól.</i> Arczképpel	112
Adatok a magyar lepke-faunához. <i>Dahlström Gyulától.</i>	114
A magyarországi Cleridák. <i>Csiki Ernőtől.</i>	117
Az Acherontia Atropos története II. <i>A. Aigner Lajostól.</i>	124
A Hymenopteraék gyűjtéséről II. <i>Mocsáry Sándortól.</i>	128
<i>Különfélék:</i>	
A rovarirtó szerek hatása	129
A méh fullánkjának czélja	130
Lepkészeti megfigyelések. <i>Nécsey Istvántól.</i>	130
A gyümölcsrontó Hyponomeuta malinella	131
Új kövesült bogár	131
Régi budapesti lepkészekről. <i>Treudl Viktortól.</i>	131
Vidéki gyűjtemények sorsa. <i>Krick Jenőtől.</i>	132
»Sirius«-lámpa	132
Magyar entomologusok külföldön	132

Levélszokrény.

M. A. úrnak. A lábizzadás kiránduláson csakugyan kellemetlen dolog. Ellene ajánlják a következő eljárást. 10⁰/₀-os chromsav-oldatban gyapotot mártunk s azzal az előbb megfürösztetett lábat teljesen bekenjük. Ez, ha az izzadás csekély mérvű, 8 hét múlva, — ha nagyobb, 2—3 hét múlva ismétlendő. Ha azonban sebes a láb, akkor csak 5⁰/₀-os oldat használandó, de tanácsosabb várni, míg a seb beheged.

M. Ö. úrnak A kezdőknek igen ajánlható »Kis Lepkegyűjtő« E m i c h G u s z t á v t ó l, fájdalom, végkép elfogyott s új kiadására nincsen kilátás; a B e r g e -féle lepkékönyvnek megjelenése bár terveztük, még nincsen biztosítva.

A kir. magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya minden hónap első péntekén (VIII, Eszterházy-utcza I.) ülést tart. Vendégeket szívesen lát.

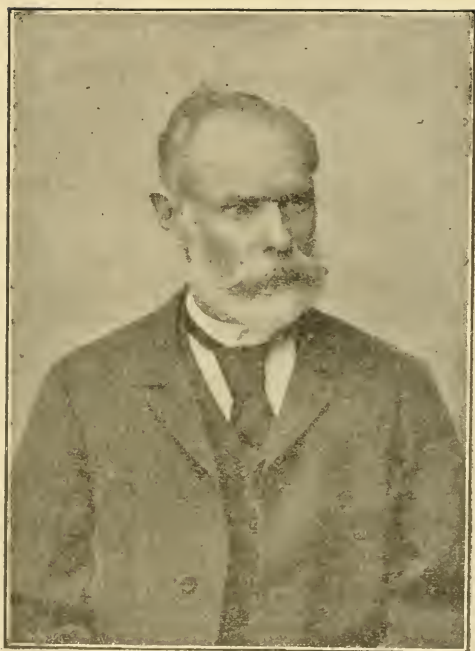
A budapesti entomologusok minden pénteken este a Muhr-féle vendéglőben (Kerepesi-út 44.) találkoznak.

Az 1897., 1898. és 1899-iki teljes évfolyammal még szolgálhatunk. Az előbbi kötetekből csak egyes példány áll rendelkezésre; ezek következő áron kaphatók: I. kötet 10 kor, II. kötet 6 kor, III. kötet 10 kor.

Az előfizetési összegek kiadóhivatalunkhoz (VIII. Rökk-Szilárd-utcza 32.) czimzendők.

VIERTL ADALBERT.

Viertl Adalbert.

Irta *A. Aigner Lajos.*

Lapunknak egyik tisztelt munkatársát, hazai entomológiánknak egyik kiváló bajnokát, széles körökben ismert lepidopterologust és coleopterologust, a halál kiragadta az élők sorából.

Viertl Adalbert 1831. jul. 15-én született Slavačínban Morvaországban. Négy éves korában, atyja elhalálózván, annak mostohatestvére Csehországba hozatta s ott erdésznek neveltette. De 1850-ben nevelő atyjának akarata ellenére katonának állott be. Lassankint felvitte az első osztályú századosáig; de Königrätznél kapott sebe következtében kénytelen volt 1874-ben nyugalomba vonulni. A véletlen úgy hozta magával, hogy Pécssett telepedett le. Ugyanis a 17. vadászszázlój, melyben akkor szolgált, a villafrancai béke után Olaszországból Pécsre jött állomásra. Itt azután megismerkedett egy hölgygyel, kit 1861-ben nőül vett s ki őt hazánkhoz kötötte. Hosszas betegség után meghalt 1900. feb. 4-én.

Már zsenge gyermekkorában szorították a rovargyűjtésre, mely foglalkozás később, erdészgyakornok korában, midőn az egész napot az erdőben töltötte, szokásává, sőt szükségévé vált elannyira, hogy mint katonatiszt a gyűjtést szakadatlanul folytatta; így 1864-ben Ungarisch-Brodban, 1865-ben Brünnben, 1866-ban Pécssett, 1867-ben Brody- és Stanislavban, ahol lengyel lepkészeti tekintélyekkel ismerkedett meg s azok ösztönzésére odavaló gyűjtéseit közölte is.¹⁾ 1869—70-ben újra Brünn mellett, Karthausban,

¹⁾ Przyczek do fauny Galicyi: Rocznik komisji fizyogr. Kraków 1871. 57—69. l.

1872-ben pedig Tarnow és Krakóban gyűjtött s 1874-ben Pécsre már igen tekintélyes gyűjteménnyel jött.

Itt az egész környéket alaposan átkutatta és közel 700 Macrolepidoptera-fajt s 70 fajváltozatot szedett össze, beleértve 62 oly fajt és fajváltozatot, melyet entomologus előde N e n d t v i c h T a m á s pécsieknek mondott volt, de a melyeket V i e r t l ott nem talált. Ennek okát ő részben a változott talajviszonyokban látta, a mennyiben a hajdan Pécs táján levő mocsarak lecsapolásával sok állatnak tenyészési feltételei megszűntek.

Gyűjtői figyelmének főtárgyai a Macrolepidopterák voltak, de azért a Microlepidopterákat sem mellőzte, s a mellett a Coleopterák gyűjtésével is sokat foglalkozott.

Ebből a kettős czélből két ízben (1876. és 1881-ben) elzarándokolt Mehádiára is, hazánk entomologiai Kanaanjába, a hol először fogta hazánkban a *Cucullia celsiaet* és felfedezte a *Melittaea Athalia var. mehadiensis*, melyet Piller és Mitterpacher Posegában már előbb találtak ugyan, de *Maturánának* tartottak.

Pécsen is fedezett fel néhány új lepkét, minők: *Melittaea Phoebe var. parva*, melyet Gerhard Bernát, a *Boarmia Viertlii* s *Eupithecia scabiosata ab. orphnatat*, melyeket Bohatsch Ottó írt le és nevezett el. Ezenkívül megállapította néhány faj és fajváltozat magyar honosságát is. Némely fajnak előfordulását csupán a Schierl féle önműködő csapda (Selbstfänger) útján állapíthatta meg, a mely sok éven át szőlejében fel volt állítva. A lepkék hibridatiojával érdekes kísérleteket tett s a hernyók tenyésztésére igen nagy gondot fordított. Gazdag tapasztalatainak némi részét, valamint gyűjtéseinek eredményét közzétette.¹⁾

Gyűjteményein még életében adott túl. Bogárgyűjteményét, melyben állítólag 14.000 faj 47.000 példányban volt képviselve, a brünni természettudományi társulatnak adta el 1899-ben; szintén igen gazdag lepkegyűjteményét pedig a 90-es évek elején Staudinger Ottó drezdai rovarkereskedő vette meg. Viertl azonban folytatta a lepkék gyűjtését s az újabban gyűjtötteket, közel harmadfelezer darabot, halála előtt a pécsi állami főreáliskolának ajándékozta, melynek lepke- és bogár-gyűjteményét különben életében is gyarapította. Ezzel, valamint a lapunkban megjelent közleményeivel is megezárolta azt az állítást, melyet halála után a sajtóban is terjesztettek, hogy magyargyűlölő volt volna. Nem tartotta magát ugyan magyarnak, nyelvünket sem sajátította el, de elfogult sem volt és ha bárki hozzá fordult, mindenkor szíves készséggel szolgált felvilágosítással.

¹⁾ Bastardversuche an den Spinnerarten *Spilosoma luctuosa*, *lubricipeda* und *mendica*: Sitzb. d. zool.-bot. Ges. Wien 1883. 16. l. — Über zweite Generationen: Entom. Zeit. (Guben) X. 1893. 14. sz. — *A. Botys palustralis* életmódja: Rovartani Lapok IV. 120. l. — *Aporia crataegi*: U. o. IV. 131. l. — Lepidopterologiai naplóból: U. o. V. 13. l. — Lepidopterologiai megfigyelések: U. o. V. 28. l. — Két *Geometra*-hernyó: U. o. IV. 79. l. — *Phoro, desma smaragdaria*: U. o. V. 142. l. — Pécs környékének lepkéi: U. o. IV. 140. s. k. l. — Pécs és környékének faunája. Coleoptera és Lepidoptera: Ágh, Emléklapok Pécs sz. k. város multjából és jelenéből. 1894. 39–61, 61–72. l. — Beiträge z. Lepid.-Fauna der österr.-ung. Monarchie: Ent. Ze t. Guben.) XI 1897. 9. sk. sz

Adatok a magyar lepke-faunához.

Irta *Dahlström Gyula.*

Sok évi gyűjtesem alatt számos oly fajt és fajváltozatot sikerült kézrekerítenem, a melyeket előttem Sáros megyében, sőt legnagyobb részt Magyarországon még senki sem figyelt meg, illetve azok előfordulása névszerint eddig még nem volt megállapítva. Ezek az új alakok a következők:

Erebia Medusa var. *subalpina* Gpbg. Felső szárnya feketén pontozott rozsdaszínű pettyekkel; alul olyan mint a törzsalak.

Satyrus hyperanthus ab. *caeca* Fuchs. Fonák oldalán a felső szárnyon szemek nélkül, vagy azoknak csak nyomával; az alsó szárnyon a szemek alig észrevehető fehér pontokká zsugorodtak.

Sesia culiciformis ab. *thyniformis* Z. Torán világos-sárga pettyekkel, negyedik szelvénye is ugyanoly színű.

Zygaena pilosellae ab. *Diaphana* Stgr. A var. *nubigena*-hoz hasonló, de mindkét szárnya szélesebb, áttetszőbb, alsó szárnyán szélesebb a fekete szegély. A Branyiszkó hegységben. — *Z. filipendulae* ab. *Mannii* H.-S. A törzsfajtól csak abban különbözik, hogy gyérből a pikkelyzete Havasi réteken.

Sarrothripa undulana var. *russiana* Dup. Zöldes vagy fekete középső pettyel.

Setina irrorella ab. *signata* Bkh. Világos sárga, felső szárnyának közepén a pettyek egybefolynak.

Fumea nudella var. *suriens* Mill. A törzsfajtól sötétebb szürke színe és csápjának hosszabb fésűs fogai által különbözik.

Dasychira pudibunda ab. *coucolor* Stgr. Egészen sötét-szürke, minden rajz nélkül.

Acronycta auricomia ab. *Pepli* Hb. A törzsalaknál sokkal sötétebb és egyszínűbb. — *A. rumicis* ab. *obscura* m. A belső szegélyen levő fehér pettyet kivéve csaknem egészen fekete.

Bryophila raptricula ab. *carbonis* Frr. A belső szegélyen álló félholdalakú fehér sávok kivételével sötétebb és egyszínűbb. — *Br. algae* ab. *mendacula* Hb. A törzsalaknál világosabb, szürke. — *Br. algae* ab. *calligrapha* Bkh. A rendesnél jóval sötétebb, felső szárnyán sötétsárga pettyekkel.

Agrotis hyperborea Zett. Felső szárnya ibolyásszürke, sötét

fogazatú világosabb harántávokkal, a középsejt a két macula körül sötétbarna, a körfolt részben, a vesefolt teljesen rozsdaszínű ékalakú pettyekkel. Alsószárnya szürke. — *A. trausylvanica* H.-S. Rajzban az *obelisca*-hoz áll legközelebb: sárgás egérszürke, a két macula világosabb, de sötét kitöltéssel; közöttük és alattuk a belsőszegély fele sötétbarna, hullámvonala igen homályos, feltünőbb csipkézet nélkül, szegélyén befelé nyúló hosszúkás sötét foltokkal. A ♂ alsó szárnya fehér, a szegélyen sárgás. — *A. tritici* var. *transiens* Stgr. A törzsalaknál valamivel világosabb színű, a mellső szegély, a maculák s a harántvonalak kissé világos szürkék. *A. distinguendára* hasonlít. — *A. segetum* var. *pallida* Stgr. Világos sárgás szürke, vagy fehéres sárga. — *A. vestigialis* ab. *albidior* Stgr. A maculákon, a többi sugáron, a nyílalakú és szegélybeli pettyeken kívül az összes erek is, fehéres alapon élénken fehérek.

Chareas graminis ab. *tricuspis* Esp. Felső szárnya egyszínű vörösebb, a rendes hároniélű fehér pettyel.

Mamestra serena var. *obscura* Stgr. A törzsalaknál sötétebb szürke.

Dryobota monochroma var. *suberis* B. Felsőszárnya egészen fehéres szürke, a szegély felé széles fehér szalaggal. Ez az alak Budapestről származik.

Luperina Zollikoferi Frr. Mindkét szárnya felül is, alul is selymes fényű, alul egészen fehér mint az alsószárny. Felső szárnya sárgás porszürke, a vesefolt csak jelezve van: a 3. sejtben minden éren 2—2 fekete pont, a hullámvonal egyaránt csipkés, tőfelé élesebben határolt. Oly nagyságú, mint a *L. immunda*; csalátken fogtam.

Hadena adusta var. *pavida* B. A törzsalaknál sötétebb, csaknem egyszínű. — *H. monoglypha* var. *obscura* Sgr. Sötét barna, csaknem egyszínű.

Nonagria geminipuncta ab. *guttans* Hb. Kettős fehér pettyel, mely csöpphez hasonlít.

Taeniocampa stabilis var. *grisea* Stgr. A törzsalaknak sárgás színárnyalata helyett szürkés, sötétebb haránt és hullámos vonallal. — *T. gracilis* var. *pallidior* Stgr. Sárgás fehér, vagy fehéres. — *T. incerta* var. *pallida*. Stgr. Egyszínű sárgás vagy vöröses.

Catocala fraxini var. *obscurior* Stgr. Sötét feketés szürke, csaknem egyszínű, csupán a vesefolt alatt levő négyszögű petty fehér.

Zanclognatha Zelleratis Wk. Felső szárnya sárgásbarna, két finoman csipkés sötét harántvonallal, a középhold helyett sötét kör áll, szegélye előtt világos, kétoldalt vörösesbarnán árnyékolt egyenes

vonat, mely a mellső szegély alatt, a szárny hegye felé lekerekített. A ♂ csápja a bunkón nem fésűs, lábszárjai csak gyöngye szőrpatmatot viselnek.

Bomolochia fontis ab. ♂ *terricularis* Hb. Felső szárnya csaknem egészen barnás fekete, kifelé fehér sávval.

Phorodesma smaragdaria var. *prasinaria* Ev. A törzsalaknál kisebb, jóval erősebb fehér sávokkal.

Acidalia graciliata Mu. Az *A. virgularia*-hoz hasonlít, de nagyobb, selymes fényű, világosabb, kevésbé poros színezésű, erősen pontozott erekkel. — *Ac. corrivallaria* Kretschm. Csoi színű gyér fekete behintéssel és fekete középfolttal, felső szárnya 3, alsó szárnya 2 harántvonallal, szegélyén fekete pontok; fonák oldala éles rajzú.

Zonosoma pupillaria ab. *badiaria* Stgr. Csaknem egyszínűen barnás, kevésbé sötétebb szélű fehér középfoltokkal.

Selenia lunaria ab. *sublunaria* Stph. Egészben véve a törzsalaknál sötétebb, I. ivadéokban is.

Therapis evonymaria ab. *obscura* m. Világos sárga helyett sötét ibolyás barna, kivált felső szárnya; alsó szárnya a fekete pontsoron túl, tőfelé valamivel világosabb.

Macaria notata ab. *luteolaria* Tgst. A törzsalaknál jóval kisebb, fehéres sárga, igen keves apró szürke pettyel.

Hibernia defoliaria ab. *obscura* m. Felső szárnya egyszínűen barnás-vörös, feketésen pettyezve, sávok nélkül.

Boarmia cinctaria ab. *consimilaria* Dup. A törzsalaknál valamivel világosabb színű, erősebb rajzú, középhold nélkül. — *B. consortaria* ab. *consobrinaria* Bkh. A törzsalaknál szürkébb, sötétebb szalaggal s az alsó szárnyon sötét középfolttal. — *B. biundularia* Bkh. Csaknem egyszínűen sötét feketés szürke, alig észrevehető csipkés harántsávokkal és csipkés fehér hullámvonallal.

Gnophos ambigua var. *vepretaria* Gn. A törzsalaknál sötétebb, egyszínűbb. — *G. pullata* var. *confertata* Stgr. A törzsalaknál sötétebb és sűrűbb feketésebb pikkelyezésű. — *G. pullata* ab. *impectinata* Gn. Igen világos színű, csaknem fehéres szürke. — *G. glaucinaria* var. *plumbearia* Stgr. A törzsalaknál kisebb, sötétebb, ólomszürke, sárgás behintéssel, csaknem sávtalan.

Ortholitha bipunctaria ab. *Gachtaria* Frr. A törzsalaknál valamivel sötétebb.

Anaitis plagiata var. *pallidata* Stgr. A törzsalaknál kisebb és valamivel világosabb.

Lobophora appensata Ev. A *viridata*-hoz igen hasonló, de

színben attól különböző: meglehetősen egyszínűen szürke, csak a középtér oldalain valamivel sötétebb.

Cidaria truncata ab. *latefasciata* m. A középtér igen szélesen halvány-sárga vagy fehér. — *C. salicata* var. *rufocinctaria* Gn. Felső szárnyán többé-kevésbé sűrűn elhintett sárgás vagy vöröses pikkelyekkel. — *C. montanata* var. *fuscmarginata* Stgr. Mindkét szárnyának külszegélye barna. — *C. ferrugata* ab. *obscura* m. Felső szárnyának középtere sötét-vörös, töve és külszegélye sötét-sárga, csaknem barna; alsó szárnya sötét-szürke. — *C. caesiata* ab. *annosata* Zett. A törzsalaknál valamivel sötétebb, feketébb középsávval. — *C. rubidata* var. *fumata* Ev. A törzsalaknál valamivel sötétebb.

Eupithecia scabiosata ab. *aequistriata* Stgr. Szárnyai fehéresek, barna sávokkal. — *E. nanata* ab. *obscurata* Stgr. A törzsalaknál sötétebb, a fehér sáv csaknem teljesen hiányzik. — *E. satyrata* ab. *subatrata* Stgr. Egyszínűen sötét, csaknem fekete. — *E. distinctaria* H.-S. Felsőszárnya meglehetősen hegyes, barnás hamuszínű, a kettős sávok s a hullámvonal csak sötét, a mellső-szegélyen pettyszerűen kiszélesedő harántvonalak által jelezve, a hullámvonal gyöngén csipkés, a középfolt egyformán széles vonalból áll; alsó szárnya ugyanoly színű. — *E. silenata* Stdfs. Felső szárnya széles, hegyén lekerekítve, szürkésbarna fekete középfoltal, a külső két kettős sáv homályos, a belső sáv tisztábban látható, a mellső szegély alatt meg nem törik, alsó fele szélesebb és fehéresebb, — a fehéres hullámvonal sűrűen csipkés; alsó szárnya valamivel világosabb kettős sávval és hullámvonallal. — *E. abbreviata* Stph. Felső szárnya a mellső-szegélyen nyújtott, sárgásszínű, kivált a 2. és 3. sejt csaknem a szegélyig barnássárga, csupán a 3. és 4. éren mutatkozik fekete vonal, a középfoltot fehéres alapon finom fekete vonal helyettesíti; a belső kettős sáv a mellső szegély alatt tő felé szöveget alkot.

A magyarországi Cleridák.

Irta Csiki Ernő.

Alábbiakban összeállítottam a Magyarországon előforduló Cleridák meghatározására szolgáló táblázatot. Ezen családból a magyar bogárkatalógus (Fauna Regni Hungariae. Coleoptera) szerint, nem számítva az *Elateroides* és *Lymexylon* genusokat, melyek a *Lymexylonidae* családba tartoznak, 23 faj és 1 fajváltozat van fel-

sorolva. A felsoroltak között van kettő, a mely a Nemzeti Muzeum gyűjteményében levő példányok szerint másnak bizonyult, nevezetesen az *Opilo taeniatus* Klug csak a *var. frontalis* Klug, a *Trichodes irkutensis* Laxm. pedig *var. humeralis* Kr., a *Corynetes ruficornis* Sturm nem külön faj, hanem a *C. coeruleus* De Geer synonymája. A bogárkatalógushoz írott I. pótlékomban (Rov. Lap. V. 1898. p. 116) felemlített *Thanasimus formicarius* Linn. *var. brevicollis* Spin. és *Allonyx 4-maculatus* Schall.-en kívül, alább mint hazánk faunájára újak a következők vannak felsorolva: *Tillus elongatus* Linn. *var. hyalinus* Sturm, *Thanasimus rufipes* Brahm. *var. austriacus* Reitt., *Trichodes apiarius* Linn. *var. unifasciatus* Klug., *Enoplium (Latr.) serraticorne* Villers, *Necrobia rufipes* De Geer *var. aeneipennis* m. és *Necrobia pilifera* Reitt.

Táblázat a nemek meghatározására:

1. Az előtor oldalai kerekítettek, oldalszél vagy karima nélkül. — Subfam. **Clerinae** ... .. 2.
- Az előtor oldalszéle karimás. — Subf. **Corynetinae**. 9.
2. Az előtor hátul (a tövén) igen finoman szegélyezett 3.
- Az előtor hátul egy széles haránt barázdával. — 3. Trib. **Clerini** ... .. 5.
3. A szárnyfedők rövidítettek, úgy hogy három háti szelvényt nem takarnak be (rosszul konzervált példányokon a potroh összeszáradása folytán néha csak az utolsó szelvény látszik szabadon). A halánték hosszú, a szemek ennél fogva az előtor mellső szélétől távol vannak. — 1. Trib. **Cylidriini**. — Ide egy nem tartozik, melynek előtora sokkal hosszabb, mint széles, a csápok az 5. ízről kezdve befelé fűrészesen szélesbedettek. **1. Denops Fisch.**
- A szárnyfedők nem rövidebbek és csak nagyon ritkán hagyják a pygidiumot szabadon; a halánték rövid, ennél fogva a szemek közel vannak az előtor mellső széléhez. — 2. Trib. **Tillini**. ... .. 4.
4. A csápok a 3., 4. vagy az 5. ízről kezdve fűrészesen szélesbedettek, a hátsó tarsusok öt ízről állók. **2. Tillus Oliv**
- A csápok egyszerűek, nem fűrészesek, csak az utolsó három íz szélesbedett. A hátsó tarsusok látszólag három ízről állók, mert az 1. és 4 igen apró. **3. Tarsostenus Spin.**
5. Az alsó ajak- és alsó állkapcsi tapogatók utolsó íze széles és nagy, baltaformájú; a szemek nagyok, erősen kiállók, reczézettek durva, a felső állkapcsok egyszerűek. A szárnyfedőkön a rovátkás pontok a közepén túl terjednek. **4 Opilo Latr.**
- Csak az alsó ajaktapogatók utolsó íze baltaformájú, az alsó állkapcsi tapogatóké egyszerű, hosszúkás; a szemek nem kiállók, finoman reczézettek ... ..

6. A csápok végük felé folytonosan szélesbednek vagy 3 lazán összefüggő ízből álló bunkóval végződnek; a szárnyfedők hátul varratrovátkával. ... 7.
- A csápok nagy, kifelé fordult kúpalaku bunkóval végződnek, melynek ízei szorosan összefüggők és folytonosan szélesbedők, a szárnyfedők hátulsó részében varratrovátka nincsen. ... **8. Trichodes** Herbst.
7. A szemek laposak, elül elhelyezettek, a homlokon egymáshoz közel állók, egymástól való távolságuk megfelel egy szem átmérőjének. ... **5. Clerus** Geoffr.
- A szemek domborúak, oldalt állók, távolságuk egymástól több mint átmérőjük ... 8.
8. A szemek alul egészen kimetszettek. A szárnyfedők eleje vörös, ezenkívül homályos fekete molyhos szalagokkal díszítettek, a vörös mezőben durva pontsorokkal. Az utolsó előtti lábfejük karélyosak. ... **6. Thanasimus** Duv.
- A szemek alul alig kimetszettek. A szárnyfedők molyhos fekete szalagok nélkül, pontsoraik a csúsig terjednek. Az utolsó lábfejük egyszerűek, nem karélyosak. **7. Allonyx** Duv.
9. A potroh 6 hasi szelvényből áll; a csápok három ízből álló, hosszú csak befelé fűrészkes bunkóval. A test hengerded, a négyszögű előtor hátul szegélyezett. — 4. Trib. **Enopliini** ... 10.
- A potroh 5 hasi szelvényből áll; a csápok bunkója rövid; a test nem hengeres, az előtor hátul némelykor igen finoman szegélyezett. — 5. Trib. **Corynetini**. ... 11.
10. A szárnyfedők egyenes szegélyvonallal, mely a torpaizsot nem veszi körül; a karmok egyszerűek. **8. Enoplium** Latr.
- A szárnyfedők ívelt szegélyvonallal, mely a torpaizsot is körülveszi; a karmok belül egy nagy foggal **9. Orthopleura** Spin.
11. A szárnyfedők a torpaizs körül finoman szegélyezettek; a fej a szemekkel együtt olyan széles mint az előtor háta; a szárnyfedők első harmadában haránt benyomattal. ... **10. Corynetes** Herbst.
- A szárnyfedők a torpaizs körül szegélyvonal nélkül; a fej a szemekkel együtt keskenyebb mint az előtor háta; a szárnyfedők az első harmadban harántbenyomattal. ... 12.
12. Az előtor hátul szegélyezett. ... **11. Necrobia** Latr.
- Az előtor háta hátul szegélyvonal nélkül. **12. Opetiopalpus** Spin.

Táblázat a fajok meghatározására.

I. Subfam. **Clerinae**.

1. Trib. **Cyidriini**.

1. Denops Fisch.

Hosszúkás, hengerded, gyéren finom sárgásfehéen szőrös, vörös, a szárnyfedők, a közép- és utómell és a potroh

egészen, az előmell részben fekete. A szárnyfedők közepe előtt egy egyenes sárgásfehér harántcsíkkal. A fej mellső része, a csápok (az elülső ízek kivételével) és a lábak (tarsusok vörösek) feketék; némelykor a fej és a szárnyfedők mellső széle is vörös. Hossza 4·5—7 mm. Hazánkban eddig a következő helyeken gyűjtötték: I. Peszér; III. Jobbágyi; V. Nagyszében, Szent-Erzsébet, Nagy-Csűr. — (personata Arragon., Spin.)

1. *albofasciata* Charp.

2. Trib. Tillini.

2. Tillus Oliv.

1. A szárnyfedők elül rovátkásan pontozottak ... .. 2.
 — A szárnyfedők elül is rendetlenül pontozottak. Fekete, szárnyfedői egyszínű sárak, vékony fekete szőrökkel fedettek, Hossza 8—10 mm. — Hazánk jellemző faja; ismert termőhelyei: V. Nagy-Sink, Alsó-Szombat, Segesvár, Csikmegyei hegyek és VII. Horvátország

3. *pallidipennis* Bielz.

1. A szárnyfedők pontsorai majdnem a csúcsig érnek. Fényes fekete, a ♂♂ előtora fekete, a ♀♀-é vörös; a szárnyfedők feketék, némelykor azonban két sárga folt lép fel a középen (= *var. bimaculatus* Donovan.) vagy e két sárga folt egy hasonló színű közép- és egy oldalszél melletti vonallal össze van kötve a vállal (= *var. hyalinus* Strm.) Hossza 6—10 mm. — Egész Európában és a Kaukázusban honos, hazánkban is közönséges. Változatai közül eddig csak a *var. hyalinus*-t találták meg Magyarországon, egy példányt Frivaldszky Imre gyűjteményéből ismerem közelebbi termőhely nélkül, egyet pedig magam gyűjtöttem a Vöröstoronyi szoros melletti „Vurfu plesa“ nevű havason. — (ambulans Fabr. ♂, ruficollis Herbst ♀, rugulosus D. Torre abnorm.)

1. *elongatus* Linn.

- A szárnyfedők pontsorai csak a sárga harántcsíkig terjednek. Fekete, a szárnyfedőknek valamivel több mint első harmada vörös, a többi fekete, ennek első harmadában egy keskeny sárgás-fehér harántcsíkkal. Van egy változata (melyet nálunk még nem találtak), ennél a szárnyfedők vörös színeződése a sárgás-fehér harántcsíkig terjed (= *var. tricolor* Spin.) Hossza 4—7 mm. Közönséges.

2. *unifasciata* Fabr.

3. Tarsostenus Spinola.

Fekete, sárga szőrökkel fedett, a csápok, lábszárak és lábfejek barnás vörösek. A fej körülbelül olyan széles mint az előtor háta, mindkettő elég durván pontozott. A szárnyfedők feketés barnák, a közepük mögött egy

keskeny fehér harántcsíkkal. Hossza 3.5—6 mm. Dél-Európa és a Kaukázuson kívül Afrikában és Észak-Amerikában is fordul elő; nálunk: V. Szent-Erzsébet, Szászrégen és VI. Herkulesfürdőn találták.

1. *univittatus* Rossi.

3. Trib. Clerini.

4. *Opilo* Latr.

1. A szárnyfedők barnák vagy sárgák, ritkán egyszínűek, rendszeren egy világosabb harántszíjjal. --- --- --- --- 2.
- A szárnyfedők mellső fele vörös, hátrafelé fekete, a fekete alapon egy sárgásfehér harántcsíkkal. A feje és előtora fekete, némelykor az előtor is vörös (= *var. frontalis* Klug.) Hossza 6—9 mm. — Különösen a Balkánfélszigeten és Kis-Ázsiában, továbbá a Kaukázusban fordul elő, Magyarországon Kalocsa és Hajós mellett találták. A Nemzeti Múzeumban levő példányok mind a *var. frontalis*-hoz tartoznak. 4. *taeniatus* Klug.
2. A szárnyfedők barnák, világosabb csikok és foltokkal; a lábak sárgák, a czombok vége sötét. --- --- --- 3.
- A szárnyfedők és lábak egyszínű sárgák, némelykor a szárnyfedők közepén a varrat mellett egy sötétebb elmosódott folttal. Hossza 8—10 mm. — Közép- és Dél-Európában honos, nálunk a következő helyeken gyűjtötték: I. Budapest, Dabas, Kalocsa; II. Pécs; VI. Ulma Grebenác, Herkulesfürdő. --- --- --- 3. *pallidus* Oliv.
3. A szárnyfedők rovátkásan pontozottak és e pontsorok a szárnyfedőcsúcsi foltig érnek. Barna, a szárnyfedőkön egy nagy vállfolt, szárnyfedő csúcsi folt és egy középső haránt-csik világosabb sárgásbarna. Hossza 8—12 mm. Előfordul Közép- és Dél-Európában; Magyarországon a következő helyeken találták: I. Budapest; III. Besztercebánya, Hermánd, V. Fogaras, Brassó, Keresztényhavas, Hosszúfalu. Magam csak egy hazai példányt ismerek, melyet Pável János Kőszegnél gyűjtött Vasmegyében. 1. *domesticus* Strm.
- A szárnyfedők pontsorai már a középén túl elenyésznek. Sötét barna, a csápok, a lábak (a czombok sötét végének kivételével) és a szárnyfedőkön egy ferde, rendszeren a varratig terjedő vállfolt, a középső harántcsík és a szárnyfedő csúcsi folt világos barnás-sárgák. Hossza 9—14 mm. — Egész Európában van elterjedve, nálunk is közönséges. --- --- --- --- --- 2. *mollis* Linn.

5. *Clerus* Geoffr.

Fekete, a szárnyfedők első negyede és a potroh vörös. A vállbüttyök fekete. A fej, az előtor és a szárnyfedők vörös negyede fehér szőrös; a szárnyfedők többi része

bársonyszerűen fekete szőrös, elül egy fehér folttal a varrat körül és fehér haránt csíkkal az utolsó negyed előtt. Hossza 11—15 mm. — Közép- és Dél-Európában honos, hazánkban elég gyakori. ... 1. *mutillarius* Fabr.

6. *Thanasimus* Duval.

1. Vörös, a közép-és utómell fekete, úgyszintén a feje, az előtor mellső széle és szárnyfedői is feketék, utóbbiak eleje vörös, a fekete mezőn egy keskeny elülső és egy szélesebb hátulsó fehér harántcsíkkal. Ha a mellső fehér csík a vörös és fekete mező között foglal helyet és a csápok és lábak vörösek: a törzsfajjal van dolgunk, mely különösen Németországban található, de igen ritka, nálunk még nem figyelték meg. Olyan mint a törzsfaj, de de lábai feketék a *var. austriacus* Reitt.-nek, mely Alsó-Ausztriából lett leírva, de Pável János a mármarosmegyei Zsihovecz hegyen is találta. A *var. femoralis* Zett. (*pectoralis* Fuss)-nál a mellső fehér csík már a fekete mezőben fekszik, tehát közte és a vörös mező között fekete. Ez utóbbi változat Mármarosmegyében és a Cibin- és Kerczi hegységben fordul elő. Hossza 6—8 mm.

1. *rufipes* Brahm.

- Teste alul egészen vörös, feje fekete, az előtor háta és a szárnyfedők eleje vörös, utóbbiak különben feketék, elül egy keskenyebb és hátul egy széles fehér csíkkal; a lábak feketék. Némelykor az elülső fehér csík a szárnyfedőkön olyan széles mint a hátulsó (= *var. brevicollis* Spin.) Hossza 7—10 mm. Mindenfelé közönséges; fajváltozata nálunk is előfordul. ... 2. *formicarius* Linn.

7. *Allonyx* Duval.

Fekete, a csápok eleje, az előtor háta és a lábak, a részben fekete czombok kivételével, vörösek; a szárnyfedőkön egy nagyobb sárgásfehér folttal az első harmadban és egy kisebb a csúcs előtt. Hossza 5—6 mm. — Közép- és Dél-Európában fordul elő, nálunk a magyar tengerpart vidékén találták. ... 1. *quadrifasciatus* Schall.

8. *Trichodes* Herbst.

1. Az előtor háta finoman pontozott ... 2.
- Az előtor háta durván pontozott. Sötét ibolyakék vagy néha zöldeskék, felül fekete, alul szürkés-sárga szőrzettel, a szárnyfedőkön egy-egy vörös vállfolttal és egy középső és csúcs előtti vörös harántcsíkkal. Hossza 8—18 mm. Hazánk több helyéről ismerjük, de általában véve elég ritka. ... 3. *favarius* Illig.
2. A szárnyfedők alapszíne vörös, két sötét-ibolyakék harántcsíkkal és szárnyfedőcsúcsi folttal. Némelykor az elülső

- kék harántcsík 2—3 foltra oszlik (= *var. subtrifasciatus Klug.*), máskor teljesen hiányzik (= *var. unifasciatus Klug.*) Hossza 9—15 mm. — Mindenfelé közönséges; a *var. subtrifasciatus* ismeretes: I. Rákos-Keresztur, Péczel, Peszér. VI. Grebenác és Herkulesfürdőről, a *var. unifasciatus* Szászsebesről (Coll. Fuss.) *1. apiarius Linn.*
- A szárnyfedők alapszíne kék, két vörös harántcsíkkal, egy a közepén és egy a csúcs előtt: némelykor a vállbütyök vöröses (= *var. humeralis Kr.*). Hossza 8—12 mm. — A Kárpátokban és Szibériában fordul elő; ritka. A változatot a Rodnai havasokból (Coll. Fuss) és a mármarosmegyei Zsihovecz hegyről (Pável) ismerem.

2. irkutensis Laxm.

II. Subfam. **Corynetinae.**

4. Trib. **Enopliini.**

9. Enoplium Latr.

Fekete, a csápok töve és a tarsusok barnák, a szárnyfedők sárgás-barnák, felül sárga szőrzettel. Hossza 4—7 mm. — Dél-Európában honos, hazánkból csak néhány Frivaldszky Imrétől származó példányt ismerek közelebbi termőhely nélkül. ... *1. serraticorne Villers.*

10. Orthopleura Spinola.

Fekete, előtora és potroha vörös, a szárnyfedők sötét-kék színűek, a csápok töve és a tarsusok sárgás vörösek, szőrzete fekete, az előtor szőrzete némelykor sárga. Hossza 7—9 mm. — Egész Európában fordul elő, hazánkban is már több helyen gyűjtötték, de azért ritka.

1. sanguinicollis Fabr.

5. Trib. **Corynetini.**

11. Corynetes Herbst.

Kék, a csápok feketék, némelykor a csápok töve és a tarsusok sárgásbarnák. Hossza 3.5—6.5 mm. — Egész Európában és a Kaukázusban fordul elő, hazánkban nem ritka. (*ruficornis Sturm.*) ... *1. coeruleus De Geer.*

12. Necrobia Latr.

1. Vörös, a fej, a csápok és a hasa fekete, a szárnyfedők a vörös tövük kivételével kék vagy zöldeskék színűek. Hossza 4—6 mm. — Közép- és Dél-Európában honos, nálunk is előfordul, de ritka: I. Budapest; III. Budatin; V. Erdély; VIII. Carlopage. ... *1. ruficollis Fabr.*
- Kék, zöldeskék vagy bronzszínű ... *2*
2. A csápok és lábak feketék; a szárnyfedők a hátrafelé

- clenyésző rovátkos pontjaik között is durván pontozottak. Hossza 4—4·5 mm. — Előfordul egész Európában, nálunk közönséges. ... .. 2. *violacea* Linné.
- A csápok töve és a lábak vörösek ... .. 3.
3. A csápok a bunkóig, a lábak egészen vörösek. Az előtor háta és a szárnyfedők sűrűn pontozottak ... .. 4.
- Az első csápiz és a lábak vörösek, a csápok többi része és a tarsusok feketék; az előtor háta kevésbé erősen pontozott, a szárnyfedők sűrűn szemcsézettek. Hossza 5—7 mm. — Fiuméből lett leírva, valószínű, hogy ezen faj hajóval importált exotikus állat ... 5. *Konowi* Hoffm.
4. A szárnyfedők rövid odasimuló szürkés vagy sárgás szürke szőrökkel fedettek. Némelykor az állat felül nem kék vagy zöldeskék, hanem sötét bronzszínű (= *var. aeneipennis* m.) Hossza 4—5 mm. — Egész Európában fordul elő, nálunk közönséges, az új fajváltozatot Pável János gyűjtötte ... .. 3. *rufipes* De Geer.
- A szárnyfedők szőrzete fekete és az odasimuló szőrökön kívül, elszórtan hosszabb felálló szőrök is vannak. Hossza 4—5 mm. — Kozmopolita Eddig előbbi fajtól nem különböztették meg, a magyarországi anyag között a következő helyekről származó példányokat találtam: I. Budapest; V. Szász-Sebes; VI. Oravicza, Herkulesfürdő, Rumunyeszt ... .. 4. *pilifera* Reitt.

13. *Opetiopalpus* Spinola.

A fej, az előtor, torpaizs, lábak és csápok vörösek; a szárnyfedők kék vagy zöld-színűek, erősen pontozottak; az utómell és potroh fekete. Hossza 2—3·5 mm. — Közép-Európában fordul elő; hazánkban nem ritka.

1. *scutellaris* Panz.

Az *Acherontia Atropos* története.

Irta *A. Aigne Lajos*.

II.

Az utóbb említett kimutatás után azt hihettük volna, hogy a vitás kérdés egyszersmindenkorra el van intézve. De nem! Időről-időre újra akadnak nem kevésbé jeles lepkészek, kik elődceik kutatásait és feljegyzéseit nem ismerve, vagy tekintetbe nem véve, a régi balhiedelmet ismét hirdtetgetik.

Ilyenek különösen Rössler, Pabst és Rühl. Rössler (i. h.) csak feltételes híve a régi tannak. Szerinte az *Atropos* alkalmasint Afrikából vagy Indiából vándorolt be, még pedig a burgo-

nya meghonosodása után, mert — úgymond — előbb alig talált volna elegendő táplálékot, hiszen a többi növény, melyen hernyója találtatott, részben a burgonyával csaknem egyidőben honosodott meg nálunk, mint a jázmin, Bignonia és Lycium, részben pedig (pl. a kecskerágó, maszlag, sárgarépa és Erigeron) alighanem csak szükségbeli pót-táplálékot képezett. Nevelt bábból, ezt megengedi, a lepke júliusban kel ki, de szabadban ez időben vagy éppen tavaszkor sohasem találtatott, holott őszkor gyakori. Az őszi ivadékok azonban ritkán szaporít. Csak egy esetet tud, hogy ennek petéiből ősszel a burgonya aratásnál kifejlett hernyót találtak. Valószínűnek tartja, hogy csak az első ivadéknak áttelelő bábjai tartják fenn a nemet. Itt tehát meghonosodott bevándorlóról van szó.

Sokkal határozottabban nyilatkozik Pabst (i. h.). Szerinte az *Atropos* valószínűleg csak a múlt században, Afrikából vagy Kelet-indiából vándorolt be Európába, s itt a délibb tájakon meghonosodván két ivadékból röpül, májusban vagy június elején s ismét július végén kelvén ki. Innen egyes példányok északibb vidékekre, Németországba is elszállingóznak, de nem júniusban, amikor ott még sohasem találtak lepkét, hanem júliusban. S ezektől származnak az augusztus-szeptemberben olykor gyakrabban előforduló hernyók s az októberben kikelő lepkék, melyek azonban nem szaporítanak, míg az őszkor ki nem fejlődött bábok télen át kivétel nélkül tönkre mennek, úgy hogy a következő évben az *Atropos* elő se fordulna, ha újabb példányok be nem vándorolnának.

Majdnem egyidejűleg Rühl egész kis *Atropos*-mozgalmat idézett elő. Ő s elvtársai, ¹⁾ mellőzve minden forrástanulmányt és csak saját észleleteikre támaszkodván, abból indulnak ki, hogy az *Atropos* hernyójának legfőbb tápnövénye a burgonya, Európában csak a múlt századnak közepe táján nyervén általános meghonosítást, egyéb tápnövényei közül a Lycium és Bignonia csak a jelen század elején, a Zygophyllum, Philadelphus és Solanum melongena pedig csak századunk 20-as éveiben honosodván meg nálunk, — ebből azt a következtetést vonták le, hogy az *Atropos* keleti állat, mely Európában a burgonyának általános termesztése előtt nem tenyészhetett, és csak azóta vándorolt be. — Sőt még tovább mentek. Abból a téves nézetből indulván ki, hogy a báb burgonyakapálaskor vagy télen okvetlenül tönkremegy, az őszi lepke pedig terméketlen: merész hypothesisokkal igyekeztek a hernyónak és lepkének évenként való előfordulását magyarázni.

¹⁾ Societas Ent. I. 1886. 7. sk.; VI. 45. l.; VIII. 3 5. l. Cfr. Gaschet, Ann. Soc. Ent. France 1876. VI. 509. l.

Némelyek — öntudatlanul Réaumurrel — azt állították, hogy az őszi lepke igenis párizik, de az áttélő megtermékenyített nőstény petéit csak tavaszkor rakja le. De ez a tan nem akadt hívőkre; nagyon valószínűtlennek, sőt természetellenesnek tartotta mindenki, hogy a nőstény a megtermékenyített petét hat hónapig tartsa magában. Hiszen már Rösel sem hitte ezt, mivel minden lepke, a megtermékenyített petéit csakhamar letojja.

Ennélfogva a legtöbben annak az általánosan divó balvéleménynek hódoltak, hogy az *Atropos* Közép-Európában még ma sem honos, és hogy az ősz felé előforduló hernyók csupáncsak tengeren át évről évre hozzánk ellátogató lepkéktől származnak. Ámde ez esetben is szükségkép meg kellett volna találni az átjött lepkéket; minthogy azonban azt nyáron sokáig — állítólag addig soha — nem találták Németországban, a hypothesis újabb hypothesis-sel kellett támogatniok, azzal ugyanis, hogy csakis megtermékenyített nőstények jönnek tengerentúlról, a melyeket aztán, miután petéiket lerakták volna, a *madarak* szőröstől-bőröstől felemésztenek; mert ha hímek is jönnek, azokra mégis csak ráakadtak volna.

Csodálatos, hogy ez a meseszerű s magában véve tarthatatlan tan manapság is még hívőkre találhat! Hiszen a mily természetellenes, hogy a hímnél lomhább, nehezkesebb nőstény, hímek nélkül messze útra keljen, — oly képtelenség feltenni azt, hogy csupán megtermékenyített nőstények vándorolnak ki oly tájakról, hol az éghajlat enyhe s a hol ivadékaik a tápnövények bővében vannak — zordabb vidékre, a hol hernyóik a táplálkozásban előbb lehetnének megszorulva mint odahaza. Pedig az *Atropos*-nak is, mint minden rovarnak, sőt mindennemű állatnak vándorlása főleg egy okra vezethető vissza: az eledel hiányára; az pedig nála bizonyára nem forog fenn. De meg, ha csakugyan előfordulna az a képzelhetetlen eset, hogy a mi *Atropos*-unk tengerentúli otthonait Kis-Ázsiában, Örményországban, Afrikában s a Kanári-szigeteken *egyidőben* nagy aszály sújtaná s az állat kényszerülve lenne akkor, de csakis akkor s nem minden évben, virulóbb tájakat felkeresni, mire való lenne neki a Balkán hegységen vagy épen az Alpokon át egészen északi Németországig, sőt Skóciáig és Svédorszáig vándorolnia, mikor sokkal közelebb, Török- és Görögországban, az olasz félszigeten, valamint Spanyol- és Franciaországban elegendő tápnövényre akadna? S ha már vándorolnia kell, miért nem keresi fel soha a keleti vidékeket pl. Persiát, Turánt, Turkesztánt, a hol bujább a növényzet, mint a zord északon? Vagy ha P a b s t

szerint az évi bevándorlás Déli-Európából történnék, ott évenként uralkodó általános aszályt kellene feltételeznünk, mely az állatokat bővebb táplálék keresésére késztené, ez esetben mért mennének épen mindig északra, és nért soha sem keletnek? Mert az már mégis csak lehetetlen, hogy egyidőben és minden évben az egész középtenger melléket tűrhetetlen aszály sújtsa.

No, de hagyjuk el a mesék országát!

Az *Atropos* európai állat, melynek elterjedése a mérsékeltbb éghajlatú Európára, egész Afrikára, Kis-Ázsiára s Örményországra kiterjed. Meglehet, hogy Európában eredetileg csak a délibb országokra szorítkozott, és hogy a burgonya meghonosításával elterjedése is némileg tágult s azóta, a bővebb tápláléknál fogva szaporább is lett; de kétséget sem szenved, hogy Európában, nevezetesen Magyarországon is, sokkal előbb volt honos, mint a burgonya. Különben a burgonya voltaképp csak szűkségbeli s nem eredeti tápnövénye, melyhez élete kötve van; mert ha az volna, a burgonya hazájában, Peruban is gyakran kellene előfordulnia, onnan pedig, valamint egész Amerikából Acherontiát nem ismerünk.¹⁾ Volt a burgonya és *Lycium* előtt is elég tápláléka, hogy többet ne említsünk, itt volt a maszlag és a kender; nem is említve azt a fényes étlapot, melyet az előbbi fejezetben közöltünk, és melyen a dohány is szerepel, úgy hogy ha valamikor a burgonyára rossz esztendő találna lenni, egyáltalában nem lehetetlen, hogy akkor a hernyó dohányunkat is megízleli. Németországban — hogy talán kissé triviális hasonlattal éljünk — nagy területeken a föld népének manapság fő tápláléka a burgonya: hát szegények csak a burgonya meghonosodása óta laknak ott, vagy csak azóta szoktak rá az evésre?

Az a körülmény, hogy a lepke a múlt században nagyon ritka volt, és hogy csak közepe tájt találták általánosabban, — mit sem bizonyít, hiszen az *Atropos*-nál nem kevésbé nagy és feltűnő *Saturnia Caecigena* és *Lasiocampa otus* is csak hatvan évvel ezelőtt fedezték fel, s a különben oly szemes német entomológusok Lübeckben a közönséges *Papilio Machaon* hernyóját is csak a múlt század közepén találták meg először.

Ezek után kétséget sem szenved, hogy az *Atropos* Magyarországon, de sőt egész Közép-Európában is ős időktől fogva honos állat.

S alighanem ugyanannak tekintetendő a *Deilephila nerii* L.

¹⁾ Téves Pabst-nak azon állítása, hogy Mexikóban, és Bergeé, hogy Déli-Amerikában is él *Acherontia* faj.

is, melyet általában jövevénynek mondanak, melynek hernyóját azonban Sziléziában Vinca major és V. minor nevű növényeken, ¹⁾ Magyarországon pedig, nevezetesen a dévai várhegyen somfán is találtak, ²⁾ úgy hogy egyáltalában nincsen kizárólagosan Olean-derra utalva, s annélkül is megélhet. Különbön nem is olyan régen volt, mikor a *Sphinx convolvulit* is hospesnek mondták. ³⁾

¹⁾ Standfuss, Hanlb. d. pal. Gross-Schmetterl 2. Aufl. 127. l.

²⁾ Bordan István szerint, ki 1881-ben Déván somfán hat hernyót talált.

³⁾ G a s c h e t: Ann. Soc. Ent. France. VI. 1876. 509. l.

A Hymenopteraék gyűjtéséről.

Irta Mocsáry Sándor.

II.

Májusban, a mely időszak beálltával, midőn már az *Anchusa*, *Nonnea*, *Borago*, *Muscari racemosa* virágozni kezdenek, jelenik meg a hosszúcsápú s Magyarország faunáját különösen jellemző *Eucera*-*Tetralonia*-fajok nagyobb része, számos levéldarázs, fürkészféle, kaparó- és redősszárnyú darázs, a nagyobb fajú *Anthrenak* és élősdiek: a *Nomadák*. Fémdarázs ekkor még csak kevés van; de a hó vége felé és júniusban, midőn már a fűtejfélék s különösen az *Euphorbia glareosa* virágzik, már nagyobb számban találhatók úgy a növényeken, mint a virágzó cziczukoron, ernyős növényeken s az olyan helyeken, hol gazdáik: a redősszárnyú darazsak és méhfélék fészkelnek. A *Sisymbrium columnae*, *Stachys recta*, *Onobrychis arenaria*, a *Carduus*- és *Centaurea*-félék és főleg a *Salvia sylvestris*, *Nigella arvensis*, *Scabiosa ochroleuca* stb. sokféle darázs- és méhfélének kedvencz virága.

Június vége felé s főleg júliusban a hártvásszárnyú rovarok nagy része a lapályos vidékeken élte folyamát már bevégezte. De az akkor előforduló fajok között nagyon sok van olyan, mely hazánk faunájára nézve jellemző s a melyek messze nyúló elterjedési körrel bírnak s Algirig, Turkesztánig és a Kaukázusig megtalálhatók.

A mint kevesbedik a rovarélet a lapályon, a szerint növekszik a hegyes vidékeken, hol főleg júliusban éri el teljességét. Itt főleg a levéldarazsak és fürkészfélék jelennek meg legnagyobb

számmal; a méhfélék, a *Bombus*-fajok kivételével, csak gyéribben mutatkoznak, de közöttük több érdekes faj csak e tájak lakója.

Julius második felében és még inkább augusztus—szeptemberben főleg már csak *Bombus*-, *Psithyrus*-, *Halictus*-fajok és fűrkészfélék találhatók. És pedig a dongóméhekből már ekkor hímek és nőstények is együtt röpködnek a már korábban megjelent dolgozókkal együtt. A hímek pályafutásukat csakhamar bevégzik úgy ezeknél, mint a *Halictus*-fajoknál is, melyeknek termékeny nőstényeik egyideig még a virágokon találhatók; míg végre a hideg őszi szelek takarodót fűjnek a rovarvilágnak, a nőstények a föld alá rejtőznek, hol kitevelve, tavaszkor új életre kelnek, új családnak alapítói lesznek.

A hideg őszi szelek, az esőzések s a fagy beálltával mindinkább szűkebb körre szorul a hymenopterologus teendője, úgy hogy ekkor már talán csak még egyes fűrkészféléket találhat s a gyűjtő az eszközöket félretelve, hozzáfoghat a gyűjtőtek rendezéséhez és meghatározásához.

Különfélék.

A rovarirtó szerek hatását végig kísérletezte Dr. Thiele R. és közelebb közölte megfigyelését. A ragadós rézgáliczos mész nemcsak különféle betegségek ellen bizonyult jónak, hanem a paizstetvek ellen is, melyeket biztosan megöl. Hatástalan volt azonban különféle hernyókra, kivált a *Lasiocampa quercifolia*-éra nézve. Ugyanaz mondható a czukros rézgáliczos mézről is, ámbár mind a kettő növényi paraziták ellen igen hasznosnak bizonyult. Ezeket, valamint a foszfitkeveréket permetezés útján *Sitones lineatus* ellen is alkalmazták, de sikertelenül, szintúgy mint a földi bolha (*Haltica*-félék) ellen való védekezésnél is. A cuprocalcit ugyanoly hatású. A por alakban alkalmazott kénes rézgáliczos mész a levélfűrkészek álczáit, kivált a *Selandria adumbrata*-ét megöli, ha eső nem következik be. Ugyanazt a hatást mutatja a mézpor is. Ezen álczák ellen jó hatású volt a kénhidrogén-mész, mely porból, ha folyadék éri, szénkéneg szabadul fel, a mely minden meztelen álczát biztosan megöl, úgyszintén a levélpaisztetveket is, ellenben hernyók és földi bolhák ellen hatástalanok voltak ezek a szerek. A földi bolha ellen a koromnak és naphthalin-mésznek sem volt nagy hatása: a bolhák eltűntek ugyan, de nemsokára megint előkerültek. Nem jobb hatású a mész- és a dohánypor. Egyik sem öli meg a *Halticákat*; sikertelen maradt ellenük a dohány-kivonat is vízben és alkoholban, némi czukorral vagy gumi arabicummal keverve, de ez a levéltetveket, kivált a *Vicia fabae* élőket végképen elpusztította, holott a

szénkénegoldat, hagyma-főzet s egyéb szerek a *Halticának* sem ártottak. A levéltetvek ellen igen hathatósnak bizonyult a Mohrféle Pyrethrum-kivonat, melynek kevereke (30—40 g. essentia, 25 g. fekete szappan, 1 L. esővíz) feltétlenül halálhozó; kevésbbé használt a vértetű ellen; ellenben (1 % Lysollal vegyítve) igen jó sikerű *Aspidiotus ostraeformis* ellen (az ellepett fák kérgét nyáron ecsettel bekenték); félperczentes keverék gyöngye, de ezzel a *Phylloxera greca* által ellepett tölgyfák, permetezés és ecsetelés útján teljesen megvoltak tisztíthatók. A benzolin és sulfurin nem vált be *Sitones* által ellepett borsó, valamint *Vicia faba*, azokkal permetezve, többet szenvedtek az által mint a rovarok: a burgonyára se voltak jó hatással. A Mohrféle sulfurint alma- és körtefákon jó sikerrel használták levéltetvek ellen; a baraczk és őszibaraczkfáknak azonban megártott. A forgalomba hozott úgynevezett „vértetűkenőcs“-nek ugyanaz a hatása van, mint a vértetű telepekre kent kátrány- vagy faviasztnak. A vértetű ellen 1 rész higany kenőcsből és 6 rész petróleumból álló szer kitűnően vált be.

A méh fullánkjának czélja nem első sorban az, hogy fegyverül szolgáljon, hanem hogy a mézet conserváló, erjedést és rothadást gátló anyaggal, a hangyasavval lássa el, a mely úgy a méreg mirigyben mint a mézben mindenkor kimutatható. Sokáig talány volt, hogyan került az a mézbe. Most már tudjuk, hogy ezt fullánkjával a méh bocsátja bele, mihelyt egy-egy sejt mézzel megtelt. Délamerikában fullánkitalan méhfaj él, mely csak igen kevés mézet tartogat, még pedig bizonyára nem más o'nál fogva, mint hogy a méz el nem tartható, mivel a méh híjával van a conserváló hangyasavnak.

Lepkészeti megfigyelések. Bars megyében a *Polyommatus phlaeas* L. augusztusban fogott hímek alsószárnya szegélyén minden ér között a rendesnél nagyobb és élénkebb színű kék foltok mutatkoznak; ezek alighanem a var. *caeruleopunctata* Stgr.-hez tartoznak. — A *Lycaena Icarus* Rott. egy érdekes elváltozását (♀) fogtam. Szárnyainak színe a rendesnél világosabb barna, a szárnyakat szegélyező holdacsákák, melyek az érközöket teljesen átérlik, világossárgák és mögöttük a sötét foltokat környékező kék szín, mely a rendes példányoknál mindig megvan, itt teljesen hiányzik; fonák oldala a rendesnél sárgább, őzszínű és a szegélyszalag is világos-sárga. — *Sesia cephaliformis* O. hernyója nálunk a boróka (*Juniperus communis*) ágaiban él és jelenlétét a kis diónagyságú kidudorodások árulják el, melyek rágása folytán az ágon képződnek. *Zeuzera pyrina* L. hernyója itt az *Acer pseudoplatanus*-ban él. — *Leucoma salicis* L. más években tömegesen lépett fel, de 1899-ben egyetlenegy példányát sem láttam. — *Cilix glaucata* Sc. Október első harmadában a hernyót szobába hozva, a lepke már jan. 22—24. közt kelt ki. — *Luperina virens* L. és var. *immaculata* Stgr. Számos példányban gyűjtöttem Bars- és Esztergom megyében, a törzsalak azonban ritkább. A kettő közötti különbség eléggé szembevetű, a mi a tévedést teljesen kizárja. A *virens* felső szárnya sárgás zöld, közepén világosabb holdfolttal; alsó szárnya fehér. A

var. immaculata felsőszárnya ellenben élénk fűzöld, csaknem kékes zöld, holdfolt nélkül; alsószárnya pedig halvány zöld. Juliusban virágzó bogáncson ülve együtt is találtam. — *Aedia funesta* Esp. Hernyója a bortermő szőlőn él és különösen a lugas-szőlőt kedveli. — *Pellonia vibicaria* Cl. A Zsarnóczán gyűjtött példányok jóval nagyobbak a rendsnél, a szárnyak közepén lefutó vonalak pedig mindkét szárnyon teljesen ki vannak töltve bibor-vörös-színnel; némely példánynál az említett vonalak egymás közti távolsága miatt ez a bibor-vörös szalag a szárnyak felületének csaknem egy harmadát fedi be. Ezeket a példányokat az *ab. roseata* Ersch.-hez tartozónak vélem.

Nécsey István.

A gyümölcsrontó *Hyponomeuta malinella* Zell. hernyója, mely nagy fonadékban társasan él fákon és bokrokon, olykor nagy mértékben károsítja az alma- és körtefákat. A pókháló hernyó narancsszínű, hátán kettős sor fekete pontokkal és nagy fekete petytyel az első szelvényen; fehér gubót sző, a mely a nagy fonadékban sűrűn egymás mellett fekszik. Irtására *Berlese* A. az ismert entomologus, mint leghathatósabb szerit a pitteleinát ajánlja, melylyel a fákat peronospora-fecskendővel permetezik; fődolog hogy a fecskendő sugara a fák tetejét is elérje. A permetezést ismételni kell, még pedig félperczentes anyaggal, ha a hernyó mintegy fél Cm. hosszú, egy perczentessel pedig 2 hét, és háromperczentessel 3 hét múlva. Kellő gondosság mellett azonban elégséges az első permetezés is. A folyadék a hernyót gyorsan megöli, feltéve, hogy a permetezést oly bőven alkalmazzák, hogy a fonadék szinte csurog, nintha bemártották volna. A fának a pitteleina sem árt, sőt azt esetleges invasiótól megóvja, mivel kátrányt is tartalmaz, melynek szaga sokáig megérzik a leveleken. A pókháló hernyó már hazánkban is több helyen lépett fel kártevőleg.

Új kövesült bogarat fedezett fel Dr. Meunier F. a solenhofeni lithographikus palában. Az állat meglehetősen rozsz karban van, feje épen nem, torának pedig csak körvonala ismerhető fel, a mely alatt némi leke ekitett lemez fekszik, mely alighanem a potroh végső szelvényeit fedte, ha az állat csendben volt. A szárnyfedők hossza 7, szélessége 3—5 mm. A felfedező ezt az állatot *Mourloniella solenhofensis*-nak nevezte el, rendszeri helyét azonban ki nem jelöli.

Régi budapesti lepkészekről. A 70-es évek elején Budapesten az északkeleti vasut-társaságnál mint rajzoló voltam alkalmazva s a mellett buzgón gyűjtöttem a lepkéket. 1873. januárhó végén hirdetést olvastam, hogy rovarszekrény eladó, minőt rég óhajtottam bírni. Felkerestem a szekrény tulajdonosát. Igen megnyerő modorú, ezüst hajfürtös becsületes aranyozó fogadott, ki nagy örömemre elmondta, hogy valamikor ő is lepkét gyűjtött, maradék készletét is megmutatta. Ez a derék ember Eckstein János volt, a ki a *Psyche Ecksteini*, *Ps. Zelleri*, *Thalpochares purpurina* és *Cochylis aurofasciana* fajokat felfedezte. Ismertem Pech Jánost (meghalt 49 éves korában 1880. febr. 20-án), Anker Lajost és Langeth Józsefet is, kik igen ügyes gyűjtők és tenyésztők, de

együttal nagy titkolódzók is voltak. Langerth főleg a Microlepidopteraikat gyűjtötte. Legkedvesebb gyűjtőtársam volt a bécsi származású Hacker Mór, lottó-igazgatósági számvevő, a ki engem az entomologia titkaiba beavatott. Macro- és Microlepidopteraikat gyűjtött és tenyésztett. Utóbb egészen a Coleopteraikra adta magát és a Gregersen-féle faraktárban Horváthországból érkezett fákon felfedezte az *Anthaxia Hackeri* nevű bogarat. 1895. jun. 8 án halt meg Budapesten. ¹⁾ Trendl Victor.

Vidéki gyűjtemények sorsa. A lévai főgymnasiumban levő Szepessy-féle lepkegyűjtemény 15—16 üvegfedelű dobozban van elhelyezve. Inkább csak anyagi értéke lehet, mert összevásárolt fajokból volt összeállítva, még exoták is vannak benne, szóval nem helyi gyűjtés. Mikor utolszor vagy tíz esztendő előtt végig szemléltem a mindenesetre mintaszerűen praeparált alakokkal bíró gyűjteményt, már erősen ott szaladgáltak a dobozok alján az Anternusok a Microlepidopteraik pedig, melyekben, ha jól emlékszem a gyűjtemény különösen gazdag volt, alaposan megvoltak rágyva. Léván különben a 20 év előtt elhunyt evangélikus lelkész M a s s á n y i Mihály, ki mint selmeczi tanár került ide, Colcopteraikkal foglalkozott és tapasztalatait a lévai tanítóképző intézet egyik értesítőjében közre is adta. Krick Jenő.

„Sirius“ a neve egy új szerkezetű „lepke- és molypille-fogó lámpának“, melyet Koválik J. S. Szolnokon két nagyságban (5 kor. és 7 kor.) árúba bocsát. A leírás után ítélve, ez a lámpa a gazdának, kivált a szőlő-gazdának nagy hasznot tehet.

Magyar Entomologusok külföldön. B o r d a n I s t v á n sok kellemetlenség után máj. 2-án szerencsésen Cyprus-szigetére érkezett, a hol két évig nem léven nagyobb eső, nagy szárazság uralkodik. Mindazonáltal már számos rovarstb. gyűjtött. — Kelecsényi Károly az idén újra Boszniába és a Herzegovinába utazott. Máj. 15-én Metkoviczán volt, onnan Jakha szigetére ment, a honnan Gravosán át Montenegroba szándékozik utazni. — Merkl Ede kisázsiai útja abban maradt. — Dr. Kertész Kálmán 3 hétre Berlinbe utazott, az ottani Diptera-gyűjteményeket tanulmányozandó.

¹⁾ Budapesten a 80-as évek végén gyűjtött még lepkét az ismerteken kívül: Nikolits Albert, az osztrák-magyar állami-vasút társaság hivatalnok, ki 1890-ben Pozsonyba helyeztetett át; valamint Anton Ármán, távirdai ellenőr, ki 1891—1893-ig Budán lepkéket, utóbb bogarakat gyűjtött és később Leitnritzbe költözött. A. L.

„ROVARTANI LAPOK“

Auszug der Aufsätze dieser in ungar. Sprache erscheinenden entomologischen Monatschrift

Unter Mitwirkung von

Dr. A. Bedö, Dr. C. Chyzer, Dr. G. Entz und Dr. G. Hováth

redigir von

L. v. Aigner-Abafi und E. Csiki.

Budapest VIII., Röck-Sz.-Gasse 32.

1900. Juni.

VII. Band

Heft 6

S. 112. **L. v. Aigner-Abafi** : **Adalbert Viertl**, der jüngst (4. Febr. 1900) verstorbene tüchtige Lepidopterologe und Coleopterologe, war am 15. Juli 1831 zu Slavačín in Mähren geboren. Früh verwaist, wurde er zum Forstdienste gegeben, ging jedoch 1850 zum Militär, ward Hauptmann, wurde aber bei Königgrätz blessirt, trat in Ruhestand und liess sich in Pécs nieder, wo er heirathete und auch sein Leben beschloss. Von Kind an zum Sammeln von Insekten angehalten, sammelte er denn auch als Officier in Mähren, Galizien und Ungarn, wo er auch neue Arten entdeckte. Die Resultate seines Sammelns hat er zum Theil publicirt. Seine reiche Käfer-Sammlung überging in den Besitz der Brünner Naturhistorischen Gesellschaft; die ebenso reichhaltige Schmetterlingssammlung schon vorher an Dr. Staudinger; den Rest derselben spendete er der Oberrealschule in Pécs.

S. 114. **J. Dahlström** : **Beiträge zur Lepidopteren-Fauna Ungarns**. Verfasser beschreibt die von ihm zuerst in Ungarn beobachteten Arten und Varietäten, u. z. *Erebia Medusa v. subalpina*, *Satyrus hyperanthus ab. caeca*, *Sesia culiciformis ab. thyniformis*, *Zygaena pilosellae ab. Diaphana*, *Z. filipendulae ab. Mannii*, *Sarrorthripa undulana v. russiana*, *Selina irrorella ab. signata*, *Fnmea nudella v. suriens*, *Dasychira pudibunda ab. concolor*, *Acronycta auricomis ab. Pepli*, *A. rumicis ab. obscura*, *Bryophila raptricula ab. carbonis*, *B. algae ab. mendacula*, *ab. calligrapha*, *Agrotis hyperborea*, *A. transylvanica*, *A. tritici v. transiens*, *A. segetum v. pallida*, *A. vestigialis ab. albidior*, *Chareas graminis v. obscura*, *Dryobota monochroma v. suberis*, *Luiperina Zollikoferi*, *Hadena adusta v. pavidis*, *H. monglypha v. obscura*, *Nonagria geminipuncta ab. guttans*, *Taeniocampa stabilis v. grisea*, *T. gracilis v. pallidior*, *T. incerta v. pallida*, *Catocola fraxini v. obscurior*, *Zauclognatha Zelleralis*, *Bomolochia fontis ab. territorialis*, *Phorodesma smaragdaria v. prasinaria*, *Acidalia graciliata*, *A. corrivallaria*, *Zonosoma pupillaria ab. badiaria*, *Selenia lunaria ab. sublunaria*, *Therapsis evonymaria ab. obscura*, *Macaria notata ab. luteolaria*, *Hibernia difoliaria ab. obscura*, *Boarmia cinctaria ab. consimilaria* etc. vide Text.

S. 117. **E. Csiki: Die Cleriden Ungarns** Verfasser stellte Bestimmungstabellen für die Cleriden Ungarns zusammen und führt darin folgende in der „Fauna Regni Hungariae Coleoptera“ noch nicht aufgezählte, für Ungarn neue Formen auf: *Tillus elongatus* var. *hyalinus* Sturm, *Thanasimus rufipes* var. *austriacus* Reitt., *Th. formicarius* var. *brevicollis* Spin., *Allonyx 4-maculatus* Schall., *Trichodes apiarius* var. *unifasciatus* Klug., *Enoplium serraticorne* Villers, *Necrobia rufipes* var. *aeneipennis* m. (mit dunkel broncefärbiger Oberseite) und *Necrobia pilifera* Reitt. — In der Fauna ist an Stelle von *Opilo taeniatus* Klug. dessen var. *frontalis* Klug. und statt *Trichodes irkutensis* Laxm. nur var. *frontalis* Kr. zu setzen. *Corynetes ruficornis* Strm. ist als Synonym zu *C. coeruleus* De Geer zu stellen.

S. 124. **L. v. Aigner-Abafi: Geschichte von Acherontia Atropos** II. Fortsetzung.

S. 128. **A. Mocsáry: Über das Sammeln von Hymenopteren** II. Anleitung für Anfänger.

Kleinere Mittheilungen.

S. 129. *Wirkung der Mittel zur Bekämpfung der Insekten*, nach Dr. R. Thiele.

S. 130. *Zweck der Bienenstachels*, d. i. in erster Reihe um den Honig mit der Essigsäure haltbar zu machen.

S. 130. *St. Nécsey: Lepidopterologische Beobachtungen*.

S. 131. *Hyponomenta malinella*, Biologie dieses Schädlings.

S. 131. *Ein neuer versteinerter Käfer*, *Mourloniella solenhofensis*, von Dr. F. Meunier.

S. 131. *V. Trendl: Alte Budapester Lepidopterologen*. Mittheilungen über Eckstein und Andere.

S. 132. *E. Krick: Schicksal der Sammlungen in Provinzstädten*. Schilderung der in Léva befindlichen Lepidopteren Sammlung von J. Szepessy, welche ziemlich zu Grunde gegangen ist.

S. 132. *Eine „Sirius“-Lampe* offerirt den Landwirthen J. S. Koválik für den Fang von Motten etc.

S. 132. *Ungarische Entomologen im Auslande*. St. B o r d a n ist am 2. Mai auf der Insel Cypern angekommen, wo es seit zwei Jahren nicht ausgiebig geregnet; trotzdem hat derselbe zahlreiche Insecten etc. gesammelt. — K. Kelecsényi ist auch diesen Sommer nach Bosnien und der Herzegovina gereist. — Dr. K. Kertész begab sich auf einige Wochen nach Berlin, die dortigen Dipteren Sammlungen zu studiren. — E. Merk l's kleinasiatische Reise ist unterblieben.

Bármennyit fogadok el szívesen cserében a következő fajokból: *Thecla rubi*, *Vanessa C-album*, *Spinx pinastri*, *Macroglossa luciformis*, *Trochilium apiforme*, *Moma orion*, *Catocala sponsa*, *promissa*, *Amphidusis betularius*, *Boarmia crepuscularia* és *Acherontia Atropos* (ezt és hernyóját lehetőleg élve). Kérem t. szaktársaimat, hogy ezeket az év folyamán számomra gyűjteni szíveskedjenek. Budapest, VIII., Rökk-Sz.-u. 32.

A. Aigner Lajos.

Coleoptera-kereskedés. Mint honunkban a legrégebb és legnagyobb rovarkereskedés tulajdonosa, ajánlom magángyűjtőknek, iskoláknak, gazdaszoknak és erdészeknek 8000 hibátlanul meghatározott honi és külföldi fajból álló rovar-készletemet. Honi faunánk közönséges és legritkább fajai nagy számban, továbbá több száz exotikus faj. Iskolák részére gyűjteményeket olcsón állítok össze. Honi gyűjtőkkel szívesen lépek csereviszonyba.

Megkeresésre nyomtatott árjegyzéket ingyen és bérmentve küldök. Német-Bogán. (Krássó-Szörény megye.)

Merkel Ede.

Magyarország madarai. A hazai madárvilág megismerésének vezérfonala. Írta: Dr. Madarász Gyula. Ezen munkából megjelent az 1—3. füzet: az első füzet a szisztematikai részzel kezdődik s az Éneklők rendjének négy családját, ugymint: a varju-, sárga-rigó-, seregély- és pintyféléket; a második füzet a pacsirta-, billegtető- és poszátaféléket; a harmadik a vizirigó-, ökörszem- és rigóféléket; a negyedik pedig a pipőke-, czege-, küllő-, famászó-, gébics-, selyemfark-, fecske- és légykapóféléket tartalmazza.

A munka díszes kiállításban, a szerző eredeti rajzaival, és színes táblákkal, quart formátumban 10—12 füzetben fog befejezést nyerni. Az általános ismeretekre vonatkozó bevezető rész az utolsó füzetben a tárgymutatóval egyetemben jelenik meg.

Előfizetési ára 1—1 füzetnek 1 forint 50 kr., az egész munkának 15 forint. Az előfizetési pénzek Dr. Madarász Gyula-hoz, (Magyar Nemzeti Múzeum) vagy a *Rovartani Lapok* szerkesztőségéhez címzendők.

Rovar-gyűjtemények tulajdonosait (magánosokat úgy mint intézeteket) felkérjük, szíveskedjenek velünk közölni, hogy azok minő rovarrendek élnek fel, körülbelül hány fajt és példányt foglalnak magukban, ki gyűjtötte, mely években? A »Rovartani Lapok« szerkesztősége.

Acherontia Atropos. Felkérem t. rovarászainkat, hogy a halálfőpillét és bábját lehető nagy számban hozzám beküldeni szíveskedjenek: Készséggel szolgálok cserében más lepkékkel. Szívesen fogadnék el cserében *Saturnia pyrit*, *Vanessa C-albumot* és egyéb közönségesebb fajokat is, s e célra kérem a iölös példányok jegyzékét.

Budapest VIII. Rökk-Szilárd-u. 32.

A. Aigner Lajos.

Entomologiai művek.

Általános. *Bein K.* A kis rovargyűjtő. Utasítás a kiválóbb rovarok megismerésére és gyűjtésére 2 kor. — *Szekeres F. Ö.* A rovargyűjtő 1 kor. 60 fill. — *Soltész J.* Rövid utasítás a rovarok fogása és eltartása körül 1 kor. 60 fill — *Lejtényi S.* Rovargyűjtő. Segédkönyv a középiskolai ifjuság számára, kötve 1 kor. — *Kriesch J.* A rovarok világa. 16 ábrával 80 fill. — *Dr. Horváth G.* A rovarok dimorphismusáról. 1 táblával 80 fill. — *Kirándulók* zsebkönyve. 70 rajzzal, kötve 3 kor. 60 fill. — *Dr. Lendl A.* Rövid útmutatás a természetrajzi gyűjtemények konzerválásához 80 fill. — *Klein Gy.* A rovarévó növényekről 6 rajzzal, 50 fill. — *Dr. Daday J.* Rovartani műszótár 1 kor. 60 fill. — *Hoffer,* Praxis der Insektenkunde. 3 kor. — *Kolbe,* Einführung in die Kenntniss der Insekten. *Schlechtendal und Wünsche,* die Insekten, Anleitung zur Kenntniss derselben.

Hymenoptera. *Mocsáry S.* A magyar fauna fémdarazsai 2 kor. 40 fill A magyar fauna másnejű darazsai 2 táblával 1 kor. 20 fill Adatok Magyarország fürkész darazsainak ismeretéhez I. 1 kor. 20 fill. Földünk témdarazsainak magánrajza 40 kor. Magyarország Hymenopterái (A magyar Birodalom Állatvilága) 9 kor. 60 fill.

Lepidoptera. *Bein K.* A kis lepkegyűjtő. A lepkék ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *A. Aigner L.* A lepkészet története Magyarországon 3 kor. — *A. Aigner L., Pável J. és Dr. Uhryk N.* Magyarország Lepidopterái (A magy. Birod. Állatvilága) 6 kor. — *Berge,* Schmetterlingsbuch 8. Aufl. 1300 Abb. auf 50 farb. Tafeln 25 kor. 20 fill. — *Hofmann,* Die Gross-Schmetterlinge Europas 2. Aufl. 2000 Abb. auf 71 farb. Tafeln 30 K. Die Raupen der Gross-Schmetterlinge Europas. 1900 Abb. auf 50 Taffeln 30 K.

Diptera. *Tömösváry Ö.* Egy tömegesen tenyésző légyfaj az Alsó-Duna mellékeiről 3 tábl. 60 fill. — *Thalhammer J.* Magyarország Dipterái (A m. Birod. Állatvilága) 4 kor. 80 fill. — *Kertész K.* Catalogus Tabanidaum orbis terrarum universi 6 kor.

Coleoptera. *Török P.* Bogár-határozó 2 kor. 80 fill. *Bein K.* A kis bogárgyűjtő. A bogarak ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *Frivaldszky J.* A magyarországi téhelyröptiek (Coleoptera) műszavainak magyarázata, rövid boncz és élettani ismertetéssel. 2 kor. 40 fill. — *Kuthy D.* Magyarország Coleopterái (A m. Birod. Állatvilága) 14 kor. 40 fill. — *Calver,* Käferbuch 5. Aufl. mit 48 color. Tafeln 24 kor. — *Seidlitz,* Fauna Transylvanica 12 kor.

Hemiptera. *Dr. Horváth G.,* Magyarország Bobodács-féléinek magánrajza 1 tábl. 5 kor. — Adatok a hazai félröptiek ismeretéhez 40 fill. A magyarországi Psyllidákról 40 fill. Az Eremoçoris-fajok magánrajza. 2 tábl. 60 fill. Magyarország Hemipterái (A m. Birod. Állatvilága) 4 kor. 80 fill.

Orthoptera, Pseudoneuroptera és Neuroptera. *Frivaldszky J.* A magyarországi egyenesröptiek magánrajza 7 tábl. 3 kor. — *Pungur Gy.* A magyarországi tücsökfélék természetrajza 6 tábl. 5 kor. — *Pungur Gy. és Mocsáry S.* Magyarország Orthopterái, Pseudoneuropterái és Neuropterái. (A m. Birod. Állatvilága) 3 kor. — *Kohaut R.* Magyarország szitakötő-féléi. 3 színes tábl. 2 kor. 60 fill.

Myriapoda. *Dr. Daday J.* A magyarországi Myropodák magánrajza 4 táblával 4 kor. *Dr. Daday J.* Magyarország Myriopodái és Crustaceái (A m. Birod. Állatvilága). 2 kor.

Arachnoidea. *Dr. Chyzer K. és Kulczynski L.* Araneae Hungariae 3 kötet 24 kor. — *Herman Ö.,* Magyarország pókfaunája 3 kötet, csak a 2—3. kötet kapható 16 kor. — *Dr. Lendl A.* A pókok, különösen a kerekhálós pókok természetes osztályozása 1 kor. — *Arachnoidea: Chyzer, Scorpiones, Daday, Pseudoscorpiones et Opiliones, Chyzer et Kulczynski, Araneae.* (A m. Birod. Állatvilága) 2 kor. 40 fill. — *Karpeles L.* Adalék Magyarország atkafaunájához. 8 táblával 2 kor.

Crustacea: *Dr. Daday J.* A Magyarországon eddig talált szabadon élő evezőlábú rákok magánrajza. 4 tábl. 3 kor. A magyarországi Branchipus-fajok átnézete. 1 kor. A magyarországi Diaptomus-fajok átnézete 1 kor.

E művek szerkesztőségünk útján is megrendelhetők.

Kot. 7 fuzet 6
1900: jun.

3 9088 01427 0193